

PEADIREKTOR

Otsus

04.10.2005.a nr 46-L

Tallinn

Tallinna Jäätmete Sorteerimise Tehas OÜ tegevuse uurimiseks alustatud haldusasja nr 31 menetluse lõpetamine

I Haldusmenetluse alustamine

15.12.2004.a pöördus Tallinna Linnavalitsus Konkurentsiameti poole avaldusega Tallinna Jäätmete Sorteerimise Tehas OÜ (edaspidi *TJST*) tegevuse kontrollimiseks turgu valitseva ettevõtja seisundist lähtuvalt.

17.12.2004.a esitas TJST Konkurentsiametile taotluse hinnangu saamiseks oma tegevuse kohta, kuna partnerite poolt peeti segaolmejäätmete sorteerimise teenuse hinnatõusu ettepanekut turgu valitseva ettevõtja seisundit ärakasutavaks kuritarvitamiseks.

28.12.2004.a pöördus [...] (edaspidi *taotleja 3*) Konkurentsiameti poole taotlusega kontrollida TJST poolt 01.01.2005 kehtestatava segaolmejäätmete sorteerimise teenuse hinnatõusu põhjendatust ja teha ettekirjutus põhjendamatust hinnatõusust hoidumiseks, juhul kui hinnatõus ei ole põhjendatud. Samuti paluti anda Tallinna Linnavalitsusele soovitus konkurentsiolukorra parandamiseks Tallinna segunenud olmejäätmete sorteerimise turul vastavalt jäätmeseaduse (edaspidi *JäätS*) §-s 31 sätestatud.

II Haldusmenetluse sisu

Konkurentsiamet alustas järelevalve menetlust TJST tegevuse kohta seoses tema poolt koostööpartneritele tehtud ettepanekuga olmejäätmete vastuvõtuhinna tõstmiseks 430 kroonilt tonn 625 kroonini tonn alates 1.jaanuarist 2005 ja mida koostööpartnerid pidasid turgu valitseva ettevõtja seisundi kuritarvitamiseks ja konkurentsiseaduse (edaspidi KonkS) KonkS § 16 lg 1 rikkumiseks.

III Menetlusosalised

Tallinna Jäätmete Sorteerimise Tehas Osühing, registrikood 10620620, aadress Suur-Sõjamäe 31 A, 11415 Tallinn, põhitegevusala jäätmete kogumine ja töötlemine.

Tallinna linn, Vabaduse väljak 7,15199 Tallinn.

Taotleja 3 - Konkurentsiameti peadirektori asetäitja 10.05.2005.a otsusega nr 25-A teistele isikutele avaldamisele mittekuuluvaks tunnistatud ettevõtja.

IV Faktilised asjaolud ja tõendid

4.1 Tallinna Linnavalitsuse seisukohad

Tallinna Linnavalitsus (edaspidi TLV) viitab 15.12.2004.a avalduses Konkurentsiametile JäätS §-le 32, mille kohaselt jäätmed taaskasutatakse või kõrvaldatakse nende tekkekohale võimalikult lähedal asuvas tehnoloogiliselt sobivas ning tervisekaitse- ja keskkonnanõuetele vastavas jäätmekäitluskohas. Seega on jäätmevaldaja kohustatud jäätmed vedama lähimasse jäätmekäitluskohta, milleks Tallinnas on TJST. TLV väitel veetakse 85% Tallinnas tekkivast segaolmejäätmete mahust ja ca 70% Tallinna ja Harju maakonna segaolmejäätmete mahust TJST-sse. TLV väitel on TJST KonkS § 13 lg 1 alusel turgu valitsev ettevõtja, sest temale kuulub üle 40% Tallinna ja Harju maakonna jäätmeturu teenuse mahust. Seoses ettepanekuga olmejäätmete sorteerimiseks vastvõtuhinna tõstmisega TJST poolt leiab TLV, et antud juhul võib olla tegemist turgu valitseva ettevõtja seisundi kuritarvitamisega. TLV kirjale on lisatud TJST kiri TLV-le, milles toetatakse AS Tallinna Prügila kava diferentseerida sorteeritud ja sorteerimata segaolmejäätmete hinnad Jõelähtme prügilas ja leitakse õiglaseks hinnavaheemikuks 350 krooni sorteeritud prügitonni eest ja 550 sorteerimata prügitonni eest.

20.01.2005.a pöördus Konkurentsiamet TLV Keskkonnaameti poole järelepärimisega jäätmete sortimist, sealhulgas liigiti kogumist ja hinnakujundamist puudutavates küsimustes, kuna vastavalt JäätS § 31 korraldab kohaliku omavalitsuse organ jäätmete sortimist, sealhulgas liigiti kogumist. TLV 03.02.2005 vastuskirjas nr 6.2-1/197 on märgitud, et kui omavalitsus on korraldanud jäätmete liigiti kogumise, siis on ta korraldanud JäätS § 31 mõistes ka jäätmete sortimise. Jäätmete liigiti kogumine on reguleeritud Tallinna jäätmehoolduseeskirja punktides 9 kuni 11 ja 36. JäätS § 36 lg 5 alusel on keskkonnaministril õigus kehtestada oma määrusega jäätmete sortimise kord, mida käesoleva ajani tehtud ei ole. Tallinna jäätmehoolduseeskirja nõue sortida segaolmejäätmeid enne prügilale ladestamiseks üle andmist mõnes lähedalasuvas olmejäätmete töötlemise ettevõttes kehtestati tingimustes, kus Harjumaal oli kaks arvestatavat sortimisettevõtjat. JäätS § 30 lg 1 ja § 36 lg 3 viitavad sellele, et jäätmete sortimine (järelsortimine) viiakse läbi, kui see on tehniliselt (tehnoloogiliselt) teostatav ja sellega ei kaasne ülemääraseid kulutusi, kuid ei selgitata, mis on sortimisettevõtte teenusest loobumise võimalikuks aluseks olevad "ülemäärased kulutused". Seega peab kohaliku omavalitsuse üksusel olema jäätmekäitluse korraldajana õigus selle üle otsustada. Tallinna jäätmehoolduseeskirja p-des 9 ja 10 on vastav regulatsioon sisse kirjutatud, kus olmejäätmete sortimine vastavas töötlemisettevõttes on seatud sõltuvusse käitlusmooduse kulutustest. "Ülemääraste kulutuste" mõiste lahtimõtestamisel on linnavolikogu lähtunud TLV kui Tallinna Prügila kaasomaniku kontrollitavatest prügila värvahindadest. TLV on seisukohal, et segaolmejäätmete järelsortimise maksumus ei tohiks ületada prügila värvahinda, millele võiks lisanduda transpordikulutustes saavutatav kokkuhoid, kui jäätmed veetakse prügila asemel sorteerimistehasesse. TLV Keskkonnaameti väitel kinnitab seda seisukohta ka Euroopa Komisjoni COM (2003)

301 hinnang, mille kohaselt on taaskasutatavate jäätmeliikide väljasortimine segunenud olmejäätmetest üldjuhul tehniliselt raskesti teostatav ja majanduslikult kulukas. Seetõttu ei kavanda Tallinna linn oma osalusega äriühingu loomist või teenuse tellimist mõnelt äriühingult. Väidetavalt saab sellist teenust osutada ainult TJST, kes on suutnud vastu võtta ca 60% Tallinna segaolmejäätmetest. TLV väitel liigiti kogumisest ülejäänud segaolmejäätmed saab anda järelsortimiseks sortimistehasesse või ladestamiseks prügilasse. Prügilahindade diferentseerimine tulenevalt sellest, kas jäätmed on läbinud järelsortimise või on need järelsortimata, sõltub prügilanõukogu otsusest, kuid prügila tootmiskulud ei olene märgatavalt jäätmete sordituse astmest. Tallinna Linnavolikogu 09.12.2004 määrusega nr 51 on kehtestatud korraldatud jäätmeveo teenustasu piirmäärad ja korraldatud veoga hõlmatud jäätmeliikide loetelu.

4.2 Keskkonnaministeeriumi seisukohad

13.01.2005.a esitas Konkurentsiamet teabe nõude Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakonnale kuna vastavalt JäätS § 36 lg-le 5 kehtestab jäätmete sortimise korra, jäätmete kogumassist eraldatavate taaskasutatavate jäätmete protsendilised määrad, sihtarvud, sorditud jäätmete liigitamise alused keskkonnaminister. Konkurentsiamet soovis teada, kas keskkonnaminister on kehtestanud olmejäätmete käitlusnõuded lähtudes JäätS § 29 lg 4 p-st 13.

23.03.2005.a Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakonna juhataja hr Eek märkis oma vastuses Konkurentsiametile, et JäätS §-st 36 tuleneb kohustus sortida segunenud olmejäätmeid enne nende kõrvaldamist (s.o prügilasse ladestamist). Vastavalt JäätS § 31 peab kohaliku omavalitsuse organ korraldama jäätmete sortimist, sealhulgas liigiti kogumist, et võimaldada nende taaskasutamist võimalikult suures ulatuses. Järelikult, kui kohalik omavalitsus ei loo õiguslikku ja faktilist raamistikku jäätmete liigiti kogumiseks, siis pelgalt jäätmekäitlusettevõtjate pingutustest (s. h sortimata jäätmete ladestamiseks vastuvõtmisest keeldumisega) jäätmete sortimiseks ei piisa. Jäätmeosakonna juhataja arvates ei tohi jäätmete sortimist jäätmekäitluskohas (nt sortimistehases) eelistada jäätmete liigiti kogumisele, kuivõrd jäätmeid liigiti kogudes on taaskasutatava materjali osakaal ning materjali kvaliteet oluliselt kõrgem. Samuti on vastuses leitud, et nii liigiti kogutud kui ka sorditud taaskasutatavatel materjalidel peab olema taaskasutusvõimalus, muidu kaob eelnimetatud tegevusel mõte. Keskkonnaministeeriumi kirja kohaselt tuleneb sortimise mõiste tähendus JäätS § 36 lg 3 teisest lausest, mille järgi "sortimisel eraldatakse taaskasutatavad jäätmed ning ohtlikud jäätmed ülejäänud jäätmetest, kui see on tehniliselt teostatav ja sellega ei kaasne ülemäärased kulutusi". Tallinna linn on jäätmehooldusekirja punktis 10 kehtestanud (jaanuar 2005) segamajandusjäätmete järelsortimise kohustuse, kui selle vastuvõtuhind ei ole kõrgem Tallinna Prügila ladestushinnast. Seega on Tallinna linn otsustanud, et kui järelsortimise kulud ületavad ladestamise kulu, siis jäätmete järelsortimine enne ladestamist ei ole kohustuslik.

Jäätmeosakonna juhataja vastusest selgub, et kogu taaskasutatavat materjali reeglina jäätmetest välja korjata ei ole võimalik, mis aga alati ei tähenda, et tegemist ei ole sorditud jäätmetega. Mistahes materjali üldist väljakorjamise nõuet ei ole võimalik kehtestada, sest kui materjal on kahjustatud nt kokkupuutel teiste jäätmetega (sh biojäätmetega), siis ei ole teda halva kvaliteedi pärast võimalik tegelikult taaskasutada. Seepärast tuleb jäätmete sorditust hinnates lähtuda konkreetsest juhtumist. Keskkonnaministeeriumis on ettevalmistamisel määruse eelnõu "Olmejäätmete

sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused". Veel viidatakse jäätmeosakonnajuhataja kirjas JäätS § 66 lg-le 5, mis sätestab, et jäätmeveo teenustasu peab olema piisav, et katta jäätmekäitluskoha rajamis-, kasutamise-, sulgemise- ja järelhoolduskulud ning jäätmete veokulud ning lg 6 sätestab, et jäätmeveo teenustasu suuruse kindlaksmääramisel juhindutakse jäätmete liigist, kogusest, omadustest, jäätmeveo teenindussagedusest ning teistest asjaoludest, mis oluliselt mõjutavad käitlemise maksumust.

4.3 Taotleja 3 seisukohad

Jäätmekäitlust reguleerib 01.05.2004.a jõustunud jäätmeseadus ja Tallinnas täiendavalt 23.09.2004.a jõustunud Tallinna jäätmehoolduseeskiri. Jäätmete sisu, tekke ja jäätmekäitluselase õigusliku regulatsiooni järgi eristatakse enamtekkivaid jäätmeid alljärgnevalt:

- olmejäätmed (JäätS § 7, §-d 66-68, § 73 lg 2 p-d 5-6);
- ohtlikud jäätmed (JäätS § 6, §-d 60-65, § 73 lg 2 p 3);
- ehitusjäätmed (JäätS § 4, § 71 lg 2 p 7, jäätmehoolduseeskirja lisa nr 1);
- metallijäätmed (JäätS §73 lg 2 p 4, §-d 88-90).

JäätS § 35 lg-s 1 on sätestatud üldine kohustuse töödelda jäätmeid enne nende prügilasse ladestamist. Vastavalt JäätS § 36 lg-le 1 tuleb segunenud olmejäätmed enne prügilasse ladestamist sortida. Segunenud ja sortimata olmejäätmete prügilasse ladestamine on keelatud (JäätS § 36 lg 2). Eelnimetatud paragrahvi 3. lõikes on ette nähtud, et liigiti kogutud jäätmete suhtes viiakse vajaduse korral läbi järelsortimine ja sortimisel eraldatakse taaskasutatavad jäätmed ning ohtlikud jäätmed ülejäänud jäätmetest, kui see on tehniliselt teostatav ja sellega ei kaasne ülemääraseid kulutusi. Seega leiab taotleja 3, et jäätmeseadusest tuleneb kohustus sortida segunenud olmejäätmeid enne nende kõrvaldamist (prügilasse ladestamist). Samasuguse kohustuse näeb ette ka Tallinna jäätmehoolduseeskirja punkt 10, kus on öeldud, et liigiti kogumisest üle jäänud segunenud olmejäätmed tuleb enne prügilasse ladestamiseks üleandmist sortida mõnes Tallinnas või selle läheduses paiknevas olmejäätmete töötlemise ettevõttes. Tallinna jäätmehoolduseeskirja punkti 36 kohaselt kogutakse liigiti vanapaberit ja pappi, biolagunevaid jäätmeid ja pakendijäätmeid. Ülejäänud jäätmed kuuluvad kohustuslikule sortimisele.

Taotleja 3 on seisukohal, et TJST on ainus Tallinnas ja Harjumaal tegutsev ettevõtja, kes osutab jäätmete sorteerimise teenust. Lähim sama teenust osutav ettevõtja on Väätsa Prügila AS, mis asub Tallinnast üle 100 km kaugusel. Vastavalt JäätS §-le 32 kehtib jäätmekäitluses läheduse põhimõte ja seega Tallinnas ja Harjumaal tekkivad olmejäätmed ladestatakse Jõelähtmel asuvas Tallinna Prügilas. Eeltoodu põhjal teeb ettevõtja järelduse, et TJST-le kuulub ligikaudselt 100% Tallinna ja Harjumaa segunenud olmejäätmete sorteerimise turust ja on arvamisel, et TJST on KonkS § 13 lg 1 mõistes turgu valitsev ettevõtja eelnimetatud turul.

2004.a novembris saatis TJST oma äripartneritele kirja, milles ta teatas, et alates 01.01.2005. a kehtestatakse segunenud olmejäätmete sorteerimise hinnaks 625 krooni tonn, millele lisandub käibemaks (senini oli see hind 430 krooni tonn), ehk hinna tõus on 45%. TJST põhjendas oma kirjas hinnatõusu mahtude suurenemisega, sorteerimiseks vajalike ressursside kallinemisega ja transpordi kallinemisega TJST-st Tallinna Prügilasse. Taotleja 3 leiab, et mahtude suurenemine (käibe suurenemine) ei saa olla

hinna tõstmise põhjuseks. Väidetavalt suuremad mahud, s.o suurem käive, tähendavad taotleja arvates ka suuremat kasumit. Samuti ei saa sorteerimiseks vajalike ressursside kallinemine (näiteks elektri hinna tõus on ainult 3-8%) olla 45 %-lise sorteerimise teenuse hinna tõusu põhjuseks. TJST viitab hinnatõusu põhjusena ka tehtud investeeringutele ja tööjõu palkamisele, millega ka taotluse esitaja nõustub, juhul kui 2004.a suurenesid märgatavalt kulutused tööjõule ja põhivarale, s.o võeti tööle märgatavalt rohkem töötajaid ning tehti täiendavaid investeeringuid võrreldes 2003. majandusaastaga. Samal ajal nõustub taotleja 3, et alampalga tõus 01.01.2005 ja kütuse hinna tõus 2004.a lõpus võivad tingida teenuse hinna tõusu, kuid on siiski seisukohal, et turgu valitsev ettevõtja ei saa ilma asjakohaste ja selgete põhjendusteta tõsta hinda 45%. Taotleja 3 palub kontrollida, kas TJST poolt 01.01.2005 kehtestatud hinnatõus on põhjendatud (s.o õiglane) ja juhul, kui see ei ole õiglane, palub teha TJST ettekirjutus põhjendamatu hinnatõusust hoidumiseks.

Taotleja 3 leiab, et kuna JäätS § 31 alusel kohaliku omavalitsuse organ korraldab jäätmete sortimist, sealhulgas liigiti kogumist, siis tähendab see mingi ülesande või kohustuse lahendamist, kas seda ise tehes (asutades vastava Tallinna linnaasutuse või luues Tallinna osalusega äriühingu) või tellides vastava teenuse kolmandalt isikult (sõlmides halduslepingu). Tallinna linn ei ole teinud midagi selleks, et kontrollida jäätmete sorteerimisega seonduvat, sh hindade kontrolli all hoidmist. Tallinna linna poolt vastu võetud õigusaktides ei ole reguleeritud jäätmete sortimisega seonduvaid küsimusi, reguleeritud on küll jäätmete liigiti kogumist. Nimetatud tegevusetus on kaasa toonud olukorra, kus Tallinna lähiümbruse ainuke jäätmete sorteerimisega tegelev ettevõtja on tulnud välja ettepanekuga tõsta hindu 45%. Taotleja 3 leiab, et Tallinna linn ei ole täitnud JäätS § 31 tulenevat kohustust korraldada jäätmete sortimist ja palub teha Tallinna linnale soovitud konkurentsiolekorra parandamiseks Tallinna segunenud olmejäätmete sorteerimise turul.

4.4 Tallinna Prügila AS-i seisukohad

07.01.2005 pöördus Konkurentsiamet Tallinna Prügila AS poole olmejäätmete käitlemist ja ladestamist puudutavates küsimustes kuna TJST ladestab sorteerimisest järelejäanud prügi valdavalt Tallinna Prügilas ja seega sõltub TJST olmejäätmete vastuvõtuhind ka Tallinna Prügila vastuvõtuhindadest.

21.01.2005 Tallinna Prügila vastusest selgub, et 29.09.2004 on Tallinna Prügila AS pöördunud hr Peep Aaviksoo kui ettevõtja nõukogu esimehe poole jäätmete vastuvõtu teenuste hinnakirja korrigeerimiseks. Põhjenduseks hinnakirja korrigeerimiseks on toodud 01.01.2005 saastetasu tõus (4.00 kr-lt 30 kr-le), samuti prügilahalduskulude tõus. Pöördumises tehti ettepanek tõsta olmejäätmete ladestushinda 550 kroonile tonn (kehtiv 430 krooni tonn) ja vähendada hinda eelsorteeritud jäätmete (plast, metall, klaas jne) prügilasse vastuvõtmisel 350 kroonile tonn. Hinnatõusu Tallinna Prügila poolt pakutavate teenuste osas ei ole toimunud. Tallinna Prügila vastusest selgub, et käesoleval hetkel nad sorteerivad segunenud olmejäätmetest välja metalli, puidu ja ohtlikud jäätmed. Eraldi hinnad on kehtestatud jäätmetele, mis ei kuulu ladestamisele ja mis lähevad taaskasutusse. Ladestatavatele sorditud ja sortimata jäätmetele kehtib üks hind. Tallinna Prügila arvamusel vastavalt jäätmeseadusele teostatakse sortimist, kui see on tehniliselt teostatav ja sellega ei kaasne ülemääraseid kulutusi, kui sortimisvõimalused ei taga vajalikku võimsust või toovad kaasa ülemääraseid kulutusi võib jäätmed ladestada prügilasse. 2003.a oli prügilas poolt vastu võetud segunenud olmejäätmetest 30,7% eelnevalt sorteeritud olmejäätmed ja 2004.a oli nende osakaal

42,3%. Hetkel toimub Tallinna Prügilas suuregabariidiliste olmejäätmete sortimine ja töötlemine ja segaolmejäätmete sortimise võimaluste loomine on kavandamisel. Sorditud olmejäätmeid on prügilasse toonud AS Cleanaway, AS Ragn-Sells, OÜ Adelan Prügiveod ja AS Vaania. Väidetavalt nende ettevõtjate poolt toodud sorditud olmejäätmed on toodud olmejäätmetena ja nende kogust eraldi ei saa määrata. Tallinna Prügila 2003/2004.a realiseerimise netokäive oli 61,4 mln krooni ja kasum 4,5 mln krooni. Tallinna Prügila arvates sorteerimistehase hinnatase ei tohiks ületada jäätmete ladestamise hinda rohkem kui jäätmete transporditasu sorteerimistehasest ladestuspaika, suurema hinnavahe puhul muutub jäätmetest eraldatud taaskasutatavate materjalide müügitulu vastuvõtu- ja ladestushinnaga võrreldes väikeseks, mis toob kaasa sorteerimise kvaliteedi languse.

4.5 Tallinna Jäätmete Sorteerimise Tehas OÜ seisukohad

TJST Konkurentsiametile 17.12.2004 saadetud kirjas sisalduvad alljärgnevad andmed ja seisukohad.

TJST alustas oma tegevust 17.02.2003 ja tema põhitegevuseks on olmejäätmete sorteerimine. Vastavalt jäätmeseadusele ja Tallinna jäätmehoolduseeskirjale tuleb liigiti kogumisest ülejäänud segaolmejäätmed enne prügilasse ladestamist sorteerida. Kuna TJST lõpetas nii 2003.a kui ka 2004.a majandustegevuse kahjumiga (üle 4 mln), siis oli ta sunnitud teatama oma partneritele uue vastuvõtuhinna kehtestamisest alates 01.01.2005. TJST nimetab oma hinnatõusu põhjuseks muude põhjuste hulgas ka veokulusid, mida ettevõtja kannab seoses sorteerimisest järele jäänud segaolmejäätmete transpordiga Tallinna Prügilasse (vahemaa 40 km).

TJST kirjale olid lisatud ära kirjad kirjavahetusest koostööpartneritega, kellele teatatakse segaolmejäätmete sorteerimiseks vastuvõtuhindade muutmise ja selle põhjusest ning ühe koostööpartneri (Ragn-Sells AS) vastusest, kes ei olnud nõus nii suure hinna tõusuga, s.o 430 kr/t-lt 625kr/t-le (45%-line hinnatõus). Ragn Sells AS oma kirjas leiab, et nii kõrge vastuvõtuhinna ühepoolne kehtestamine kujutab turgu valitseva ettevõtja seisundi kuritarvitamist (KonkS § 16 lg 1), kuna normaalse konkurentsi puhul pole 45%-line hinnatõus võimalik. Vastuvõtuhinna hüppeline suurendamine sunnib ka jäätmekogujaid ja -vedajaid oma hindu korrigeerima, mis kokkuvõttes kahjustab jäätmekäitluse kui äärmiselt hinnatundliku tegevusala usaldusväarsust ja mainet elanikkonna silmis. Kirjas palutakse ilmutada turguvalitsevale ettevõtjale vajalikku vastutustunnet ja asuda oma lepingupartneriga 2005.a kehtestatavate vastuvõtuhindade osas läbirääkimistesse.

Kuna TJST äripartnerid on segaolmejäätmete vastuvõtuhinna tõusu nimetanud ettevõtja turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks, siis TJST palub anda hinnang oma tegevusele, kuna nad ei saa nõustuda oma kootööpartnerite arvamusega.

19.01.2005.a saatis Konkurentsiamet TJST-le teabe nõude täiendavate andmete ja põhjenduste saamiseks.

TJST 31.01.2005.a kirjast selgus, et segaolmejäätmeid võeti sortimiseks vastu 2003.a 60 076 tonni, 2004.a 86 280 tonni ja 2005.a prognoositakse vastu võtta 102 000 tonni (keskmised vastuvõtuhinnad olid vastavalt 362, 389, 430 krooni tonn). Väljasorditud materjali osakaal vastu võetud segaolmejäätmete kogusest aastate lõikes oli vastavalt 23,4%, 16,2% ja käesoleval aastal prognoosi kohaselt 15,0%. Samadel aastatel ladestati prügilasse vastavalt 43 875 tonni, 71 288 tonni ja prognoosi alusel 86 700 tonni jäätmeid. Seega 2005.a prognoosi järgi suureneb sorteerimiseks vastuvõetavate

segaolmejäätmete hulk võrreldes eelmise aastaga 18,2% ja väljasorditud materjali hulk ainult 9,3%.

TJST on segaolmejäätmeid vastu võtnud nii Tallinnast kui ka Harjumaalt ja nendeks ettevõtjateks, kes on toonud segaolmejäätmeid sortimiseks, on Ragn-Sells AS, AS Cleanaway, Adelan Prügivedu OÜ, Tallinna Prügivedu OÜ, Cleanaway Keila OÜ, OÜ Grün-E, Radix Hoolduse OÜ, AS Vaania, OÜ Brem Vanalinna Kinnisvarahooldus. 2004.a on ladestatud 13 % jäätmeid Väätsa ja Uikala Prügilasse, kuid alates 1.maist 2004.a (uue jäätmeseaduse jõustumisest) kasutatakse ladestamiseks ainult Tallinna Prügilat. Väljasorditud materjali müük äriühingute lõikes ja koguste kaupa esitati Keskkonnaministeriumile esitatava aruande alusel. TJST arvates ei mõjuta liigiti kogutud jäätmete osakaalu suurenemine, s.h ka AS Ragn-Sells poolt sorteerimisjaama avamine, nende majandustegevust kuna inimestel puudub harjumus koduseks sorteerimiseks ja selliste harjumuste kujundamine võtab aega aastakümneid ja korruselamutes puuduvad ka selleks võimalused. TJST arvates võib 1.05.2005.a käivituv paljude pakendiliikide tagatisraha süsteem (uus pakendiseadus ja pakendiaktsiisi seadus) vähendada aktsiisiprogrammidest saadavat tulu. TJST olid eelnevatel aastatel sõlmitud lepingud ettevõtjatega aktsiisiprogrammide täitmiseks (60% taara tagastamisel ei maksustata ettevõtjat aktsiisiga). TJST on kavas sorteerida kõik Tallinna olmejäätmed (hetkel 85%). TJST väitel annab mahtude suurenedes iga tonni sorteerimine täiendavat kahjumit kuna kehtivate hindade juures on sorteerimine kahjumiga.

Tööjõukulude suurenemise kohta 2004.aastal, võrreldes 2003.a, on teabe nõudele lisatud maksudeklaratsioonid 2003 ja 2004.a kohta, millest on näha, et töötajate arv on suurenenud 125-lt 165-le ja tööjõukulu on kasvanud 10,5 mln kroonilt 11,7 mln kroonile ehk 11,2%, samal ajal käive kasvas 29,5 miljonilt kroonilt 50,5 miljonile kroonile ehk 71,5%. 2004.a oli TJST soetanud põhivara 1,77 miljoni krooni eest ja teostanud töid tootmise laiendamiseks 0,8 miljoni krooni eest, mille kohta on esitatud ostu-müügilepingud, liisingulepingud, tööde teostamise lepingud. Ettevõtja transpordikulud kasvasid 2004.a 2,2 korda võrreldes 2003.a, mis on seotud nii mahtude kasvuga kui ka kütuse hindade tõusuga. Segaolmejäätmetest välja sorteeritud materjalide (plast-, metallpakendid, plastid, paber, kartong, klaas, värvilised metallid jne) hinnatõusu ettevõtja ei oska ette näha.

TJST 2003.a majandusaasta aruande juurde kirjutas audiitor, et TJST sissemakstud osakapital on 6 040 000 krooni, 2003.a ja eelnevate majandusaastate kahjum kokku on 5 131 085 krooni. Seega tegi audiitor järelduse, et omakapital on väiksem kui 50% osakapitali suurusest ja ei vasta äriseadustikus osuühingu omakapitali nõuetele, kuigi juba 2002.a majandusaasta aruande juurde oli tehtud sama märkus. Osanik suurendas 2003.a ettevõtte osakapitali 6 mln krooni võrra. 31.12.2003 seisuga oli TJST bilansi maht 41,7 mln krooni ja finantstulemus 4,1 mln krooni kahjumit. Audiitor teeb järelduse, et ilma osanike vajalike otsusteta võib olla kahjustatud ettevõtte tegevuse jätkuvuse printsiip. 2004.a auditeerimata aruande alusel on 31.12.2004 seisuga bilansi mahuks 45,5 mln krooni ja kahjum 5,1 mln krooni.

Vastavalt TJST poolt Konkurentsiametile esitatud teabele, mis põhineb 2004.a 11 kuu andmetel, võeti väidetavalt iga kuu keskmiselt vastu 7100 tonni jäätmeid ehk 3,1 miljoni krooni eest. Olmejäätmetest sorteeritakse välja müügiks keskmiselt 17,4 % s.o 0,8 miljoni krooni eest materjali, lisaks saadakse tulu 0,6 miljoni krooni aktsiisi müügist ja muust nii, et kokku keskmiselt ühe kuu tulu on 4,8 mln krooni. 2004.a 11 kuu andmete järgi moodustab ühe kuu kuludest ladustamine prügilasse 2,5 mln krooni (46% kuludest), transpordi teenused 0,6 miljonit krooni (11% kuludest), tööjõukulud

moodustavad 1,1 miljonit krooni (21% kuludest), ülejäänud kulud on väiksema osatähtsusega ja kokku on ühe kuu kulu on 5,2 miljonit krooni. Seega väidetavalt iga kuu saab kehtiva hinna juures TJST 0,4 mln krooni kahjumit.

TJST esitas andmed, milles on 20% tõstetud transporditeenuste maksumust, 5 % tööjõukulu ja 10% elektri, soojuse, kütuse, remonttööde ja muid tegevuskulusid, samuti amortisatsiooni kulusid ja finantskulusid. Ettepanekus välja toodud 580 kroonise (mitte 625 krooni) olmejäätmete hinna juures on väidetav igakuine tulu 0,16 miljonit krooni (rentaablus 2,9%). TJST töötab 176 inimest ja keskmine töötasu on 4380 kr ja keskmine palk tootmises 3729 krooni. TJST on plaanis osta teine sorteerimisliin, selleks, et sorteerida kogu Tallinna linna olmejäätmed ja soetada purustid (investeeringu summa 12 mln krooni). Kuna 2004.a on TJST poolt ostetud uusi seadmeid, tehtud ehitustöid ja tööle võetud täiendavalt inimesi, siis on kulud suurenenud ja kehtiva hinnataseme juures annab majandustegevus kahjumit. Võrreldes 2002.a koostatud äriplaaniga on tunduvalt vähenenud välja sorteeritud materjali hulk, mis pidi ettevõtjale andma tulu. Äriplaanis oli väljasorteeritud materjali osa 27%, kuid käesoleval hetkel 17,4%. Algselt väljasorteeritud materjalist on jäänud taaskasutamata tekstiil, mida ei olnud võimalik müüa.

V Õiguslik hinnang

5.1 Kaubaturg

KonkS § 3 lg 1 alusel on kaubaturg hinna, kvaliteedi, tehniliste omaduste, realiseerimis- ja kasutustingimuste ning tarbimis- ja muude omaduste poolest ostja seisukohalt omavahel vahetatavate või asendatavate kaupade (toodete või teenuste) käibimise ala, mis hõlmab muu hulgas kogu Eesti territooriumi või selle osa.

Vastavalt TJST põhikirjale kuulub ettevõtja põhitegevusalade hulka jäätmete ja teistkordse toorme kogumine, kokkuost, utiliseerimine, ümbertöötlemine ja töötlemine. Seega TJST tegeleb jäätmete kogumise ja töötlemisega (sealhulgas olmejäätmete sorteerimisega).

JäätS § 7 kohaselt loetakse olmejäätmeteks kodumajapidamisjäätmeid ning kaubanduses, teeninduses või mujal tekkinud oma koostise ja omaduste poolest samalaadseid jäätmeid. Olmejäätmetes võib sisalduda nii tava- kui ka ohtlikke jäätmeid. Jäätmete kogumine on JäätS § 14 alusel jäätmete kokkukorjamine, sortimine ja segukoostamine nende edasise veo või tekkekohas taaskasutamise või kõrvaldamise eesmärgil. JäätS § 16 järgi on jäätmete töötlemine nende mehaaniline, termiline, keemiline või bioloogiline mõjutamine, kaasa arvatud sortimine ja pakendamine, mis muudab jäätmete omadusi eesmärgiga vähendada jäätmete kogust või ohtlikkust, hõlbustada nende käitlemist või kõrvaldamist või tõhustada nende taaskasutamist. Vastavalt Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakonna selgitusele on sortimise mõiste määratletud JäätS § 36 lg-s 3, mille kohaselt sortimisel eraldatakse taaskasutatavad jäätmed ning ohtlikud jäätmed ülejäänud jäätmetest, kui see on tehniliselt teostatav ja sellega ei kaasne ülemääraseid kulutusi. Eeltoodust tulenevalt on sortimine tegevus, millega olmejäätmetest eraldatakse taaskasutatavad jäätmed ning ohtlikud jäätmed. Ka olmejäätmete liigiti kogumisel eraldatakse taaskasutatavad jäätmed (paber, papp, pakendijäätmed) muudest jäätmetest. Seega võib olmejäätmete liigiti kogumist lugeda sortimiseks. Vastavalt Keskkonnaministeeriumi seisukohale, ei tohi jäätmete sortimist jäätmekäitluskohas (nt sorteerimistehases) eelistada jäätmete liigiti kogumisele.

Jäätmete sortimist, sealhulgas liigiti kogumist, et võimaldada jäätmete taaskasutamist võimalikult suures ulatuses, peab vastavalt JäätS § 31 korraldama kohaliku omavalitsuse üksus.

Lähtudes eelnimetatud kaalutlustest, saab antud asjas kaubaturul käibivaks kaubaks lugeda olmejäätmete sortimise teenust (mis hõlmab ka olmejäätmete liigiti kogumise teenust).

Sortimise teenuse pakkujaks Tallinnas ja Harjumaal on TJST, kelle käest ostavad jäätme töötlemisettevõttes sortimise teenust segunenud olmejäätmete osas neid jäätmeid kokku korjavad ja vedavad ettevõtjad, nagu Ragn Sells AS, Cleanaway AS, AS Vaania jt. Samal ajal tegelevad need ettevõtjad ka ise olmejäätmete sortimisega jäätmete liigiti kogumise näol. Näiteks on Cleanaway AS koostöös Tallinna Linnavalitsusega korraldanud Tallinna linnas olmejäätmete liigiti kogumise ja paigaldanud ning hooldab 59 kogumispunkti Tallinna erinevates linnaosades. Liigiti kogumisest ülejäänud segunenud olmejäätmed tuleb sortida mõnes Tallinnas või selle läheduses paiknevas olmejäätmete töötlemisettevõttes juhul, kui töötlemisettevõttes on segunenud olmejäätmete käitlemiskulud võrdsed käitlemiskuludega Tallinna Prügilas. Ka Tallinna Prügila AS-il on kavandamisel segaolmejäätmete sortimise võimaluste loomine. Seega tegutsevad olmejäätmete sortimise kaubaturul TJST ja jäätmete käitlemisega (kogumise ja vedamisega) tegelevad ettevõtjad.

Jäätmeseaduses on sätestatud läheduse põhimõtte jäätmekäitluses, mille kohaselt jäätmed taaskasutatakse või kõrvaldatakse nende tekkekohale võimalikult lähedal asuvas tehnoloogiliselt sobivas ning tervisekaitse- ja keskkonnanõuetele vastavas jäätmekäitluskohas. Sellest tulenevalt ei saa piirkond, milles eelnimetatud põhimõtte kohaselt korraldatud jäätmekäitus (sealhulgas olmejäätmete sortimine), hõlmata suurt ala. Kohaliku omavalitsusüksuse ülesandeks on korraldada jäätmete sortimine, sealhulgas liigiti kogumine, ning määrata jäätmeveo piirkonnad. Jäätmeveoloale märgitakse jäätmekäitluskohad ja isikud, kuhu ja kellele jäätmed üle antakse. Geograafiliselt võib käesolevas asjas kaubaturu piiritleda Tallinna linna ja selle lähiümbruse Harjumaal asuvate valdadega ning seega on olmejäätmete sortimise teenuse käibimise alaks Tallinna linn ja selle lähiümbruses asuvad vallad.

5.2 Tallinna Jäätmete Sorteerimise Tehas OÜ tegevuse hindamine

KonkS § 13 lg 1 alusel omab kaubaturul turgu valitsevat seisundit ettevõtja, kelle positsioon võimaldab tal kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Eeldatakse, et ettevõtjal on turgu valitsev seisund, kui talle kuulub kaubaturul vähemalt 40 % käibest.

Olmejäätmete teke Tallinnas ja Harjumaal

Olmejäätmete tekke koht	2003. aasta		2004. aasta	
	Liigiti kogutud (tonnides)	Segaolme-jäätmed	Liigiti kogutud (tonnides)	Segaolme-jäätmed
Tallinn	22 848	177 961	41 204	146 361

Harjumaa	20 895	62 945	13 575	42 832
Kokku	43 743	240 906	54 779	189 193
s. h TJST	14 072 väljasorditud	60076 vastuvõtmine	14 002 väljasorditud	86 280 vastuvõtmine
protsentides	32,2	24,9	25,6	45,6

Andmed on saadud Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse koduleheküljelt "2003.a Eesti jäätmekäitluse ülevaade" (olmejäätmete peatükk lk 15). Liigiti kogutud ja segaolmejäätmed kokku moodustavad kogutud olmejäätmed. 2004.a andmed (esialgsed) on saadud e-mail teel Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse jäätmeandmebüroost.

Andmetest nähtub, et TJST osutas 2003.a segaolmejäätmete sortimise teenust 24,9% ja 2004.a 45,6% Tallinnas ja Harjumaal tekkinud segaolmejäätmetele. TJST poolt väljasorditud materjali osa kogu liigiti kogutud materjalidest moodustas 2003.a 32,2% ja 2004.a 25,6%. Tallinnas ja Harjumaal tekkinud olmejäätmetest võttis TJST vastu 2003.a 21,1% ja 2004.a 35,4% olmejäätmeid ja taaskasutatava materjali osa moodustas sellest 2003.a ainult 4,9% ja 2004.a ainult 5,7%.

JäätS § 32 alusel kehtib läheduse põhimõte jäätmekäitluses, mille alusel jäätmed taaskasutatakse või kõrvaldatakse nende tekkekohale võimalikult lähedal asuvas jäätmekäitluskohas. Jäätmekäitluskohaks (tehniliselt varustatud ehitis jäätmete kogumiseks, taaskasutamiseks või kõrvaldamiseks) võib olla nii TJST kui Tallinna Prügila. Tallinna linna Keskkonnaameti seisukoha järgi võib liigiti kogumisest ülejäänud segunenud olmejäätmed ladestada ka Tallinna Prügilas, kuna nende sortimine on toimunud jäätmetekitaja juures ja jäätmehoolduseeskirja p 10 alusel (27.01.2005.a muudeti p 10 sõnastust) on segunenud olmejäätmete sortimise kohustus ainult sel juhul, kui segunenud olmejäätmete käitlemiskulud on võrdsed olmejäätmete töötlemisettevõttes (TJST) ja Tallinna Prügilas. 16.09.2004.a vastu võetud Tallinna jäätmehoolduseeskirja punktis 10 (parandus 27.01.2005.a) on sätestatud, et liigiti kogumisest ülejäänud segunenud olmejäätmed tuleb sortida mõnes Tallinnas või selle läheduses paiknevas olmejäätmete töötlemise ettevõttes, kui selle vastuvõtuhind ei ole kõrgem Tallinna Prügila ladestushinnast. Kuna peale TJST lähim ettevõtja, kus on võimalik liigiti kogumisest ülejäänud olmejäätmeid sortida, asub Väätsal, mille kaugus Tallinnast on üle 100 km, siis jäätmeveoettevõtjad võivad olmejäätmed sortimiseks üle anda TJST või ladestamiseks Tallinna Prügilasse.

Olmejäätmed korjatakse kokku põhiliselt elanikkonnalt, kes selle teenuse eest maksavad. Selleks, et vähendada elanikkonna väljaminekuid olmejäätmete kokku kogumise ja veo eest, on linna volikogule vastavalt JäätS § 66 lg-le 4 antud õigus kehtestada jäätmeveo teenustasu piirmäär, kuna tegemist on hinnatundliku tegevusalaga. Jäätmeveo teenustasu peab katma jäätmekäitluskoha rajamis-, kasutamise-, sulgemise- ja järelehoolduskulud ning jäätmete veokulud (JäätS § 66 lg 5). Samal ajal ladestatakse sortimisest ülejäänud olmejäätmed ja sortimata olmejäätmed Tallinna Prügilas, kes määrab olmejäätmete ladestushinna. Kuna õigusaktiga ei ole kehtestatud kohustust, et veoettevõtjad peavad viima kogutud segaolmejäätmed (liigiti kogumisest ülejäänud segaolmejäätmed) TJST-sse, siis võivad nad need olmejäätmed viia ka Tallinna Prügilasse. Sortimiseks vastuvõetavate segunenud olmejäätmete sorteerimise hind

oleneb nii veoettevõtjatele kehtestatud jäätmeveo teenustasu piirmäärast kui ka Tallinna Prügila ladestushinnast ning TJST on oma hinna kujundamisel sõltuv eelnimetatud hindadest. Seega ei saa TJST olmejäätmete sorteerimise tasu põhjendamatult kõrgeks tõsta, kuigi ta on käesoleval ajal Tallinna ja selle lähiümbruskonna ainus olmejäätmete sortimise teenust pakkuv ettevõtja. Liiga kõrge tasu korral võivad jäätmeveoettevõtjad viia segunenud olmejäätmed otse prügilasse, põhjendades seda muuhulgas Tallinna linna jäätmehoolduseeskirja p-ga 10, mille alusel segaolmejäätmete sortimine ei ole kohustuslik kui sortimise kulud ületavad ladestamise kulu.

Olmejäätmete sortimise kaubaturule sisenemiseks ja sellel tegutsemiseks puuduvad märkimisväärsed tõkked ning kaubaturg on avatud kõigile ettevõtjatele. Jäätmeveoettevõtjad (AS Ragn Sells, AS Cleanaway jt) teostavad olmejäätmete sortimist nende liigiti kogumise kaudu ja teevad vajadusel ka liigiti kogutud jäätmete järeksortimist. Samuti on Tallinna Prügila AS-il, lisaks suuregabariidiliste olmejäätmete sortimisele, kavas luua võimalused ka olmejäätmete sortimiseks.

Eeltoodust tulenevalt ei saa TJST tegutseda olmejäätmete sortimise kaubaturul arvestataval määral sõltumatult teistest ettevõtjatest, kelleks on Tallinna Prügila ja jäätmeveoettevõtjad.

Seoses pakendiseaduse jõustumisega käesoleva aasta 1. maist, alustasid lisaks eelnimetatud ettevõtjatele veel tegevust taaskasutusorganisatsioonid, kes ostavad ja koguvad kokku elanikkonnalt erinevat liiki pakendeid (pudelid, purgid, karbid jne) ning peavad seejärel tagama nende jäätmete taaskasutusse suunamise. Lisaks jäätmeveoettevõtjatele ostavad TJST-lt pakendi ja pakendijäätmete sortimise teenust taaskasutusorganisatsioonid (MTÜ Eesti Pandipakend, MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon, MTÜ Eesti Pakendiringlus) ja seega ei saa TJST tegutseda olmejäätmete sortimise turul sõltumatult ka neist organisatsioonidest.

TJST ei ole olnud võimalust 2005.aasta jooksul sortimisteenuse hinda muuta, kuna tema koostööpartnerid ei olnud nõus hinna tõusuga. See näitab, et ettevõtja ei saanud tegutseda arvestataval määral sõltumatult teenuse ostjatest.

Kokkuvõttes võib eelmärgitud põhjustel asuda seisukohale, et TJST positsioon ei võimalda tal tegutseda olmejäätmete sortimise teenuse kaubaturul arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest ning TJST ei saa lugeda turgu valitsevat seisundit omavaks ettevõtjaks KonkS § 13 lg 1 tähenduses. Kuna Konkurentsiameti hinnangul ei oma TJST turgu valitsevat seisundit, siis ei laiene tema tegevusele ka konkurentsiseaduse § 16 nimetatud piirangud ning puudub vajadus analüüsida TJST hinnakujundust lähtudes konkurentsiseaduse § 16 punktist 1.

28.06.2005 saatis Konkurentsiamet vastavalt haldusmenetluse seaduse § 40 lg-le 1 pooltele käesoleva otsuse eelnõu TJST tegevuse suhtes alustatud haldusmenetluse lõpetamise kohta arvamuse ja vastuväidete esitamiseks.

11.07.2005 teatas Tallinna Ettevõtlusamet oma kirjaga nr 2-3/669, et Tallinna linnavalitsus ei oma vastuväiteid otsuse eelnõu vastuvõtmiseks otsusena.

19.07.2005 teatas TJST oma e-kirjaga, et ta ei oma vastuväiteid otsuse eelnõule.

26.07.2005 teatas Taotleja 3 esindaja telefoni teel, et tema klient ei soovi esitada vastuväiteid Konkurentsiameti otsuse eelnõule.

Lähtudes eeltoodust ja juhindudes haldusmenetluse seaduse 43 lõikest 2 ning konkurentsiseaduse § 63⁴ lg 1 punktist 1

otsustan lõpetada haldusasia nr 31 menetlemine Tallinna Jäätmete Sorteerimise Tehas OÜ tegevuse suhtes, registrikood 10620620, aadress Suur-Sõjamäe 31 A, 11415 Tallinn, ettekirjutust tegemata.

Otsuse peale võib esitada vaide Konkurentsiameti peadirektorile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna Halduskohtule 30 päeva jooksul arvates käesoleva otsuse teatavaks tegemisest.

Peeter Tammistu